

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**IOAN. PETRI || MAFFEI, || BERGOMATIS, || E SOCIETATE ||
IESV, || HISTORiarVM || INDICARVM || LIBRI XVI. ||
SELECTARVM, ITEM, EX || INDIA EPISTOLARVM || LIBRI
IV. ||**

Maffei, Giovanni Pietro

Coloniae Agrippinae, Anno M.D.XC.

VD16 M 105

Historiarvm Indicarvm Liber Tertivs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64627)

HISTORIARVM INDICARVM LIBER TERTIVS.

HOC tam secundo successu rerum
 Emmanuel Orientis opes imper-
 umque animo & spe in dies ma-
 re complexus, percunctando à re-
 gionum peritis & nauigationis ta-
 bulas, quæ ex India depictæ subin-
 referēbantur, attentius cōtemplā-
 do, ita comperiebat: Indicæ negotiationis præ-
 dia & quasi claustra præcipua esse tria: Adenum
 rabia, & Armuziam insulæ Geru (Ogyrim olim
 fuisse quidam haud absurdè conijciunt) præno-
 les vrbes, quarum altera Arabici, altera Persici
 nus ostium obsideret: itemque Malacam, Sincapo-
 rano impostam freto; quò, propter loci opportu-
 nitatem, Sinarum, & Lequiorum, & insularum
 ne innumerabilium mercimonia commearent, e-
 go, ad ea loca vel fœdere sibi adiungenda; vel
 mis, ubi res exigeret, occupanda; studium omne
 gitationemque conuerterat; ratus, id quod reser-
 rat, eam vnam expeditissimam rationem esse
 tius maritimi quæstus ac mercaturæ ab Aegypto
 Syriaque in Lusitaniam transferendæ. Non se-
 lere eiusmodi consilia Saracenos, & Arabas viros
 & in suis occultandis voluntatibus, & in aliis
 odorandis explorandisque admirandæ sagacita-
 tis. Itaque Zamorino per aulicos & Brachmanas
 persuadent, vt quoniam Indicas classes Lusitanis
 cis & robore nauium, & armorum apparatu
 rior
 Ara
 app
 lia a
 mun
 nis
 chri
 à qu
 vin
 gali
 tim
 mer
 tan
 ti d
 fun
 vif
 dub
 diti
 cili
 ent
 & g
 Pro
 tia
 tebr
 fet
 Ind
 tus
 tim
 etia
 phe
 eter
 fe p

riores tot iam euentus ostenderint; ab Aegypti, & Arabia, ac Syria Rege Campsone, quem Sultanum appellabant, aduersus communem hostem auxilia accersat. Missus in eam legationem cum amplis muneribus Maimames, Mahometanae superstitionis cultu notissimus, is, miscendo consilium precibus, modò Campsonem obsecrabat, vt religionis auitae causam susciperet, ac prophetae sepulchrum, & populares, amicosque & consanguineos à quotidianis Lusitanorum iniurijs ac latrocinijs vindicaret: modò suadebat, vt sibi quoque, vectigalibusque suis mature confuleret. Gentem ab ultimis orbis terrae terminis in partem Indici commercij vix ante quinquenium precario admissam, tantos iam sibi sumpsisse spiritus, vt leges Orienti dare, iura publica inuadere, Asiaticas opes per summam audaciam interuertere, quibus denique visum sit, navigatione ipsa interdicerè minimè dubitet. Qui tam longinquis ac periculosis expeditionibus talia moliantur; quid tandem, si domicilium ac sedem in Asia fixerint, non ausuros orientem flammam vel exiguo latice, adultam iam & grassantem, non nisi ruina opprimi, & extingui. Proinde nascenti malo pro sua pietate ac prudentia quàm primùm occurreret. Ad extremum petebat: vt classem aduersus Lusitanos quantam posset maximam, remige ac milite instructam, ad Indiae littora mitteret. Calecutanum commercium, pecuniam, portus, ac caetera necessaria affatim praebiturum. In eandem sententiam orator etiam ab Adeni regulo, vir clarus è pseudoprophetae stirpe, disseruit. Haud vana afferebant, etenim Campson, & Mahometici dogmatis se praecipuum assertorem, ac Mecanae domus, qua in

quæ in eius erat imperio, præfidem ac tutorem
 rebat; vt imminutum eius cultum negligere salu
 dignitate non posset: & post Lusitanorum in Indi
 aduentum, ac merces in Occidentem auerfas,
 maiora in singulos annos rei pecuniariæ damna
 sentiebat. Igitur & regum sociorum suafu, & f
 ipse volûtate ad pellendos ex India Lusitanos ve
 hementer incubuit. In præsentia, legatos quàm o
 ptimè sperare iuffos, & promiffis ingentibus re
 gio more oneratos, dimiffit. Caterùm mox de app
 ratu bellico, deque ratione perficiendæ rei delibe
 ranti, multa occurrebant, quæ quamuis incitato
 hominis impetus admodum retardarent. primùm
 communis Mars, & incerti bellorum euentus: de
 in periculum ne Lusitano oppugnando, totius Euro
 pæ arma in fe conciret: postremò ædificandæ in
 ftruedæque claffis difficultas: quòd & mater
 cædua, cùm in Aegypto non fuppetat, longiffimè
 petenda: & informes triremiũ aluei membratim
 Cairo feu Babilone, quo interfluo Nilo Memphis
 obiacet antiquæ ruinis, Suezium vſque rubri ma
 ris emporium per folitudines arenofas, & aut
 tranſuehendi forent, atque ibi demum compacta
 carinis ornandi deducendique. Quocirca, anteq
 quam ancipitem belli ſubiret aleam, ſibi tenen
 dum exiſtimauit, num quid denuntiatione mag
 alicuius periculi, ac minis apud Chriſtianos pro
 ficere poſſet. Primùm igitur, per idoneos homines
 rumoribus diſſipatis, omnium aures bellicis tenu
 ribus complet. dein artiſcioſè ſubmittit, qui Ma
 rum monachum Hispanum, antiſtitem temple
 ius, quod in Arabia monte Sina reliquias Di
 Catharinae virginis martyriſque conſeruat, me
 tu, ne quid in lacram ædem grauius conſulata
 lup

supplicem ad se compellant. Hunc ergo, simplicitatis antiquæ virum, qui regum ignoraret artes, pauentem ac trementem, Campson cum minacibus litteris ad Alexandrum eo nomine sextum Romanum Pontificem mittit. in quibus erat; se à duobus Christianis Regibus Fernando, & Emmanuele iamdudum intolerandis iniurijs affici. ab altero Mahometanos omnes Bæricæ finibus, nulla ipsorum culpa, per summam indignitatem exterminatos. alterum, Africa, & Arabiæ, & Indiæ oram annuis classibus infestam habere; nautas & mercatores in feruitutem abducere; aditu religiosissimæ ædis, quæ ad Mecam sit, plurimos omnium nationum mortales arcere. quod hæc Rex vterque, focer ac gener, nulla prouocati iniuria, contra ius naturæ ac gentium audeant; se quoque vicissim Christianos quotquot in suo imperio sint, ad Mahometica sacra metu proscriptionis & exilij compulsurum: ac præterea antiquissimarum religionum Christianas ædes ac monumenta; quæque in Aegypto, & Arabia; quæque in Iudæa ac Syria visantur, cum ipso Christi sepulchro euersurum & concrematurum esse. Quæ si Pontifex salua cupiat, ac suorum incolumitatis curam gerat; Regem vtrumque pro sua potestate quam primum ab ea mente consilioque deducat. Has ergo querimonias minasque Campson ad Põtificem maximum detulit, haud dubius, eas magni utique apud Hispaniæ Reges fore momenti, quibus prope hæreditario iure nihil Christiana religione prius aut potius esse didicerat. Alexander, Senatu super tali tantaque re habito, monachum ipsum ad Emmanuelem, ex quo coram fufus cuncta cognosceret, mittit. Hunc demissè precantem, vt ab laceliendo Aegypti Rege desisteret,

H

actot

ac tot Christianis mercatoribus, tot religiosissimis
 minibus, tam venerandis Christi Sanctorumque
 liquijs pro sua pietate consultum vellet; bono mo-
 do esse iubet Emmanuel. neq; enim Campione
 studio Mahometicæ superstitionis, aut abomina-
 di monumenti cura, sed imminutis portorij
 tibusque torqueri. quæ detrimta quando ita
 hementer hominem excrucient; nequaquam con-
 missurum, vt Christianis negotiatoribus è suo
 gno pellendis, & celeberrimis templis, ad qua
 gens quotannis hominum vis, religionis causa
 magno cum ipsius emolumento confluat, euen-
 dis, nouam insuper iacturam certissimi qua-
 stus & vectigalium faciat. Nam quod Fernandus
 foci iniurias, de quibus ad eam diem quæ
 non sit, quartodecimo demum anno (tot enim
 me à pulsus è Bærica Mauris effluxerant) adeo
 cerbe, tam dolenter ex postulet; cui non appa-
 rere causas quari accusationum & criminum
 sordidissimæ cupiditati auaritiæque inanem
 ciem caritatis religionisque prætendi? Preterea
 de Christi famulus poneret metum, nec barbari
 fremitus irasve tantoperè perhorresceret. Hoc
 ce verbis confirmatum antistitem, pecunijs
 ad exornanda Orientis templa, ac pauperes alios
 dos opiosè instructum, Rex Lusitanus Romam
 remittit; ac simul ipsum Pontificem Maximum
 litteras omni sollicitudine liberat. Ipse vero, præ-
 erat prudentia, & animi magnitudine; tã dira
 tani comminatione adeò nõ exterritus est, vt me-
 nam etiam voluptatem inde perceperit. præterea
 quippe sibi Emmanuel ducebat, immanem bella
 quæ ad eam diem Lusitanica arma superbe con-
 pserat, quasi adactis ad vitalia telis, deniq; con-
 mouit.

moueri. Quocirca ad cœpta prosequenda, duplo
præne maiorem, quàm superioribus annis classem
instruxit. eiq̃ præfecit Franciscum Almeidam,
virum cum cætera illustrem; tum quod fortem ac
fidelem operam in Bætica expeditione Fernando
nauarat. Huic magnopere in discessu præcepit, vt
quoniam ad ea, quæ iam dudum agitabat animo, &
assiduitate copiarum ac ducum, & spatio tempo-
ris opus esset; arces aliquot opportunis Africa, A-
siæque locis exstrueret, quæ Lusitanis & facilem in
remotas regiones excursum; & tutum, quotiescun-
que res postularer, receptum darent. Præfectus,
cum ad VIII. Kal. Aprilis, qui dies cœlesti ad Vir-
ginem nuntio est sacer, nauibus duabus & viginti
faustis omnibus Olisipone soluisset anno millesimo
quingentesimo quinto, Franciscanis aliquot
fratribus, & clericis alijs rei Christianæ causa in
eam peregrinationem assumptis; octauo Idus Aprî-
lis ad Hesperidas processit, inde cum ad superan-
dum Bonæ spei promontorium nauarchi in meri-
diem cursum extendissent; vehementi Aquilone
vsque ad eò in remotas ab Sole regiones prouedi
sunt; vt classarijs præ nimio frigore manus prope
modum obriguerint. Inde ad Orientalem Africæ
oram ex templo flexere, & secunda navigatione
paucis diebus Quiloam est ventum. ibi Abrahe-
mū tyrannum callidè tergiuersantem, & annum
stipendium Emmanueli recusantem pendere; Al-
meida cum armatis descensione facta, ex vrbe per
vim exegit: eiusque loco Mahometem Anconi-
num, acceptum incolis virum, & expertæ in Lusit-
anos fidei, Regem, solenni cum apparatu im-
posita capiti aurea corona, constituit. Dein situ
admaritimos aditus æquè ac terrestres in primis

commodo, arx ædificari cœpta ingenti alacritate
 nauticorum, & militum. cumque labor in orbem
 iret, ipseque Almeida & ceteri principes, ad ex-
 plum, suam obirent vicem; nō die non nocte inter-
 missum opus, vigesimo die absolutum est: arxque
 ab Diuo Iacobo inditum nomen, quod eius Apo-
 stoli die ipso natali urbem expugnassent, ac tyra-
 num inde expulissent. Constitutis Quilox reb-
 & firmo præsidio arci imposito, itemque nauis
 ad oram tutadã relicta, Mombazam petijt clas-
 sis. Ea vrbs in parua eiusdem nominis insula, qua
 æstuarium efficit, excelsa ad conspectum tum-
 posita, portũ habebat duobus propugnaculis mu-
 nitum: in quibus tormenta è Lusitanico nauis
 nuper extracta, vt supra diximus, barbari collo-
 rant. ijs cum aduentantem classẽ aditu prohibe-
 re conarentur; nostrorum ictibus breui disiectum
 vtrumque castellum, ac liber introitus Almei-
 dauis patuit. missis deinde ad tentandi reguli animo
 nuntijs, cum nihil pacati responderetur; Almei-
 dauis trifariam adortus urbem, Assumptę in cœlum
 VIRGINIS die festo vi cepit, ac direptam
 cendit. multi ex hostibus interempti, multi in
 uitutem abducti. Regulum, inter ipsam dimicantem
 nem desperata victoria fugientem syluæ recessu
 Transmisso inde sexdecim diebus Oceano, Am-
 dauis insulam tenuit classis. ea insula quod in
 tus imminet Indicum, ac tutam stationem nauibus
 præbet, ibi quoque ex Emmanuelis præscripto
 stellum excitatum. Hinc Almeida Cananorem
 iecit; ac summa Regis voluntate ad tuenda me-
 cimonia optimo loco arcem exstruxit, præsidio
 communi. Per idem tempus Lusitani qui ad
 num agebant, contracta temere cum incolis &
 rabib

rabibus rixa, ad vnum omnes interempti sunt. Eius rei cognoscendæ, ac sedandi tumultus causa, Laurentius Almeida Francisci filius classe profectus, cum superba responsa tulisset, commisso prælio, Arabum onerarias ad viginti magno ardore militum captas incendit. quo item in prælio illud in primis accidit memorabile. pila è maiore tormento in scutum Ioannis Homini Lusitani contorta, ad ipsius pedes sine vlla prorsus læsione defluxit. Interea grauis iam ætate Rex Cocini Trimumpara, de gentis more deposito gubernaculo, se in solitudinem ad colendas Brachmanarum superstitiones receperat, ac sororis filium Naubeadoram natu minorem heredem reliquerat regni, maiore præterito, quod nuper in bello Calecutano ad Zamorinum vnà cum alijs principibus defecisset. is dolore incensus amissi patrimonij, cum nouum deinde Regem vexaret, exerceretque, ac popularium sollicitare animos non desisteret; profectus Cocinum Almeida, Trimumparæ iudicium ac voluntatem ratam voluit esse: donatum pretiosis muneribus Naubeadoram in fidem recepit, ipsiusque patrimonium ac regnum, Emmanuelis auctoritate opibusque constituit. dein impositis mercibus naues duodecim anno insequente in Lusitaniam remisit: ipse ad res Indicas administrandas, regesque socios tuendos (quod ita in mandatis habebat ab Emmanuele) Cocini permansit. Plures tum è Lusitania classes, nondum exploratis ad plenum tempestatibus, eodem anno deinceps, vt quæque parata erat, in varia cogniti nuper Oceani littora mittebantur. Itaque paulo post Almeida profectio- nem, vir egregie fortis, Castellano patre natus, Petrus Gnaia, nauibus sex ad Sofalam venerat, vt ar-

cem in eo tractu, si qua posset, ædificaret; ac simul
 in auri pretiosa commercia Lusitanos inducere.
 Tenebant ea loca tum Saraceni ab vrbe Magaba-
 zo primùm, dein à Quiloa profecti: & ingenti lo-
 cro cum finitimis Cafribus, qui in Monomotapa
 Regis imperio varijs locis aurum effodiunt, Indi-
 cas vestes, & alia mercimonia commutabant. Sed
 inter Quiloanos tumultu Prætor eò missus Izuba
 vir astutus & audax, defecerat nuper ab tyranno
 Abrahemo; perque fraudem in eius terræ possessio-
 nem inuaserat. Ad hunc, iam ætate confectum,
 luminibus captum Gnaia cum adijisset; primùm
 stendit, quantum ex Lusitanorum societate & com-
 mercio utilitatis capere posset, dein petijt, ob eam
 ipsam rem, vti ad merces custodiendas castellum
 in ijs finibus ædificare sibi liceret, id non magis
 uenis, quàm incolis præsidio contra finitimorum
 incursiones futurum, ac simul de Regis Emma-
 lis benignitate opibusq; multa differuit. Ille, mo-
 tam ratione societatis adductus (quippe qui
 Lusitanorum mercibus indigeret, & graues acci-
 las fore procul dubio cerneret) quàm fama perre-
 ritus eorum, quæ ad Quiloam ac Mombazam ex-
 gelta, per honorificè accepit virum, ac postula-
 tis in speciem libenter annuit: quamquam ac-
 ter obsistente Mengo Musaso genero, viro ac-
 bellicoso: quem senex ea potissimum ratione
 nijs, fore vt Lusitanos insolita cæli intemperie
 & loci grauitas, ac palustres humores paulatim
 absumerent, vel certè sic afficerent, vt à patris
 armatis deleri sine periculo possent. Gnaia
 nastam spe liberaliorem nactus; locum qua-
 men in mare effunditur, ædificationi deligens
 & quoddam camenta non suppeterent, casus e-

busta materia raptim exstructas, duplici vallo, & propugnaculis, & fossa circumdat. Neque ita multo post, vti prædixerat Izufus, aduersa valitudine tentari aduenæ capti: paucisque diebus, adeo peruagata vis febrium est, vt ex vniuerso præsidio vix quadraginta superessent, ad arma ferenda, & vigilias obeundas idonei. Quam occasionem ratus Arabs de medio tollendæ inuisæ nationis, exstimulante præsertim assidue Muisæo genero; tamen suis duntaxat opibus rem aggredi non est ausus. Mocondes erat Cafer, vicinis locis pro Monomotapæ Rege prepositus. Hunc per nuntios Izufus admonet, Europæos piratas, qui maritimam oram dudum infestam habuerint, denique ad se delatos; intra lignea septa, quæ sibi ipsimet circumdederint, fame & iqualore pæne confectos teneri. Si in partem prædæ venire animum inducat, se rem in eius aduentura integram seruaturum. Haud frustra missa legatio. Mocondes, omnis humani expers iuris, aduentitij lucri nec opinata spe illectus, ingentem trabem popularium turbam, celeriter affuit, neque tamen Lusitanos fefellit, ab exsulibus Saracenis tota de re festinè præmonitos, itaque & ænea tormenta, ignotum Cafribus ad id tempus machinæ genus, idoneis locis occultè disposita fuerant; & cum à valentibus intentiore cura excubiæ agitabantur; tum ipsimet ægri, quippe quibus periculum & indignatio præter spem adderet vires; sese ad defensionem forti animo comparauerant. Mocondes, artis bellicæ prorsus ignarus, ac numero maximè fretus (hominum autem ad sex millia fecum adduxerat) Arabum ductu monituque fascibus sarmentorum ex agro collatis, ad castellum

copias incompósito agmine admouit: complē-
 que fossis, nostrorum paucitate contempta, Ceteri
 alij vallum scandere, alij conuellerē nitebantur
 cū in confertam multitudinem, ac nihil tales
 mentem emissa repente ferrea procella, tantam
 didit stragem, vt relicta oppugnatione attoniti
 uentesque barbari se in proxima nemora con-
 sistim abdiderint. ac ne ibi quidem tutō esse licuit
 siquidem continuatis bombardæ ictibus, magis
 impetu dissultantia arborum fragmenta, semina
 mes, incautosque miserè lacerabant. cui tanto mi-
 lo cū nullum, præter fugam, remedium occurre-
 ret; rabie ab Lusitanis in Arabas versa, vulgo cre-
 mere quōd se fallacibus promissis ad bellum cur-
 ipsis Dijs gerendum euocassent, atque, vt est rap-
 cissima gens, ne prorsus inanes abscederent, intra
 agro vastato, & oppido ipso magna ex parte dis-
 pto, in patriam reuertēre. Ac ne Lusitani quidem
 inultam passi perfidiam. Post Castrum profectio-
 nem, cognito Izufum eiusque satellites, nihil me-
 nus quam nostrorum eruptionem timentes, negle-
 gentius agere; noctis intempestæ silentio, Graui-
 strenuis cum aliquot viris aduerso flumine in re-
 giam subuectus, Izufum ipsum, & paucos familia-
 res occidit. dein, priusquam populi concursus in
 regiam fieret, insigni facinore perpetrato, ad suos
 eadem nocte incolumis redijt. Postridie, cū m-
 emanasset, ira odioque incensi barbari quā m-
 ma coacta manu, denuō castellū adorti; & eodem
 quo nuper erentu, plures & integri à multo pau-
 cioribus & imbecillis, cum cæde & ignominia
 repulsi. Post hæc, inter eos certari de succē-
 sione captum. Cūque Musafus præpollens vi-
 ribus, & popularium gratia; Izufi liberos pe-
 trime-

patrimonio exturbare niteretur; & satis apparet, ius in armis fore; alter ex ijs, nomine Solimanus, ad Gnaiam confugit salubri vtriusque consilio: siquidem Lusitanorum ope Rex declaratus, fidelem se vicissim illis amicum ac focium ex eo tempore præbuit. Interea Zamorinus, tametsi cum legatis admodum promissis ab Sultano redierant oratores; tamen, imminente Lusitano veritus ne fera essent Aegyptiaca auxilia; contracto ingenti fabricum naualium numero, maiorē quàm antea classem omni studio ædificabat, dispositis circa omnes portus custodijs, ne quid rumoris de tanto apparatu ad hostes efflueret. Namque Laurentium, dispersis nauibus Malabarica tenentem littora, & Aegyptios Arabasque negotiatores magno interceptentem rei Calecutanæ damno, quàm maximè incautum & imparatum placuerat adoriri. Verū ex vrbe Calecuta clam elapsus Ludouicus Patrius Romanus (qui cognoscendi studio, vt fit, mercatoris habitu in Indiam penetrauerat, idemque hæc ipsa deinde litteris consignauit) Almeida vtrique, & filio & patri cuncta ex fide retulit. Neque ita multo post, è varijs oræ Malabaricæ portibus in vnū coacta Zamorini classis ad Laurentium recta contendit, ea fuisse dicitur celsarum nauium amplius sexaginta; lemborum, ac paronum, biremiumque ad centum & triginta, omni telorum genere, & numero militum instructissima. Ad eius famam, Laurētius, patris iussu naues non plus vndecim admittis triremibus paucis raptim adornauerat, Lusitanis, præter nautas, impositis octingentis. Vt ad idem bombardæ ventum est, conspicatus Laurentius tantā hostium multitudinē; expiatis de more noxis, primū omniū ædem

MARIAE Virgini Victrici vouit, si ea pugnantibus bari fusi ac fugati essent. dein, paucitati subueniendum ratus artē, ne à Malabaribus circumuentus posset; tormentis, qua parte viriū longē præstaret, eminus rem gerere instituit. atque ob id ipsum ex alto directis in prælium nauibus, leni Austro flate, simul & venti beneficium, & congregandi arbitrium hosti præripuit. Ac primo itatim certamine, cum in syluam adeo densam irrita nulli propemodum ab Lusitanis incideret plaga; neque ex tanto interuallo vel tormenta ferrea, quibus utebantur hostes, vel sulphurei pulueris oblatum vel sagittarum imber nostros admodum læderet, multæ passim omnis generis naues hostium aut præresse, aut in litus eiecerunt. Ac, dissipatis demum ordinibus, quod antea consulto vitarat Almeida pugnam è propinquo conseruit. Prætoriam nauem rat hostium, tum alui magnitudine, tum armamentorum frequentia insignis. In hanc harpagonibus multis comprehensam Almeida cum fortissimis aliquot bellatoribus incredibili pene ausu transiit, tantoque ardore animi & corporis dimicantem est; vt è sexcentis propemodum armatis, quot erant tuebantur, superfuert nemo, exceptis ijs, qui in di peritia freti, se in pelagus præcipites dederunt. Pari conatu, verum successu dissimili, Nonnus Vascus, modica nauis, & exigua militum manu multo maiorem, & propugnatoribus instructam, ferme quingentis, inuaserat. cumque pauci à partibus circumuenti premerentur, extremo iam discrimine laborantibus victor Almeida subueniens nec modò suos è periculo eripuit, sed etiam nauis hostium, trucidato vel depulso præsidio, peritus est. Inde iam certa victoriae inclinatio ad Christum

Aianos facta, & Laurentius haud cunctanter in-
 quitus trepidam ac pauentem hostiū classē, ali-
 quot insup naues partim expugnauit, partim tor-
 mentorū ictibus perforatas demersit; palatae aliæ
 contento cursu Calecutum maximè reperentes,
 cūm longinqua fuga, tum quōd easterror ipse lon-
 gē lateque distulerat, ex imminente clade euase-
 runt. Almeida, tribus circiter hostium millibus
 cæsis, sex tantūm ē suorum numero desideratis
 (quæ res diuinum auxilium sine vlla dubitatione
 monstrauit) captiuas trahens onerarias nouem,
 ingēti parta præda simul & gloria, Cananoris por-
 tum, cuius vrbs in conspectu res erat gesta, mag-
 na cum totius populi, ac Regis ipsius gratulatio-
 ne, sospēs introijt. ac primūm omnium, MARIAE
 Virgini Victrici, quam initio prælij vouerat æ-
 dem, faciendam locauit, deinde Cocinum ad Fran-
 ciscum patrem cum alijs nauarchis iter intendit.
 Per eos dies Sabaius, qui Idalcanem genuit, præci-
 pius Decaniorum tyrannus, qua in regione Goa
 vrbs est, opportunitatem nactus dum ad Canano-
 rem distinetur Almeida, sexaginta actuarias na-
 ues ad Lusitanos ex Anchediua insula pellendos
 misit, præfecto classis, & auctore totius consilij
 Antonio Fernando Lusitano exsule ex ijs, quos ad
 cognoscenda loca gentesque Pētrus Aluarus Ca-
 pralis, vt supra dictum est, Quiloæ reliquerat. Is,
 ad spem vberioris stipendij transmissō Oceano,
 cūm se ad Sabaium contulisset, eiurata per sum-
 mum nefas Christiana religione, Abdalæ nomen
 assumpserat: & quōd rei maritimæ, & naualis fa-
 bricæ peritus esset; apud Goanos, talium rerum ad
 huc rudes, magno in honore habebatur. Igitur ad
 Anchediuam exscensu facto, nuper, ædificatam
 à Lusis

à Lusitanis arcē omni conatu oppugnare inflit.
 Præerat arcis præsidio Emmanuel Passanius, s.
 ètata fide ac virtute vir, ex vrbe Italię Genua clar
 genere oriundus. Hūc, in subita re, quamquā ab
 lijs rebus imparatum, non defecit animus, ac die
 rū aliquot oppugnationem, cū vrgeretur vndiq;
 præclarè sustinuit, ac demū Abdala, victricis clas
 sis iam iamq; aduentantis perterritus fama, quam
 celerrimè sese irritō incepto ex Anchediua prop
 puit, sed ea postmodum arx, quòd valido præsidio
 propter hostium propinquitatem indigeret, ne Lu
 sitanica res in tanta paucitate distraherentur, ab
 ipsismet Lusitanis est diruta. Inde, ad Franciscum
 affertur, Saracenos mercatores, à Molucis, & ab a
 rea Chersoneso redeuntes, ne in Lusitanica præ
 dia inciderent, longiore ambitu capto, per Malde
 uas insulas in Arabiam tendere. Quocirca Laur
 tium filium ad eos insectandos proficisci iubet, h
 cū incognita sulcaret maria, æstus impetu prima
 omnium Lusitanorum ad insulæ Ceilani litora
 abripitur, quam insulam, vti supra dictum est, ve
 terem esse Taprobanam Ioānes Barrius multis ar
 gumentis affirmat. hæc, ovali maximè figura de
 centarum circiter & quadraginta leucarum am
 bitu, leucas in longitudinem septuaginta octo pe
 tet; in latitudinem, quattuor & quadraginta, atq;
 à Cori promontorio, vt supra diximus, auulsa hie
 to vadoso, Piscariæ, quam appellant, oræ præte
 ditur, ea celi clementiâ, soli vbertate, & copia
 fluminum aquarumq; perennium, vt primorum
 parentum sedes olim perhibeatur fuisse, varia po
 corū armenta, necnon elephantos gignit egregie
 bellicosos ac dociles: cæteris metallis caret, ferrum
 incolæ effodiunt, plurimas fert gemmas, verum
 præ

præcipua claritate sapphyros, chrysolithos, pseudopalos, ac pyropos: itemq; aromata pretiosa, cinna-
nama, cardamomum, piper, ac palmas eximia bo-
nitatis. Ad hæc, vel in primis iucundo spectaculo
sylvosi montes ad effigiem theatralem in flexi, va-
stâ planitiem oblongo circuitu in caueæ formam
includunt: quorum vnus in arduam & subrectam
altitudinem pænè septem leucarum exurgit; ha-
betq; in summo æquatam agri planitiem, ex cuius
medio bicubitale saxum eminens ad instar men-
sæ, vestigium demonstrat impressum inclyti sancti-
tate viri, quem ex Indiæ regno Deli quondam in
ea loca venisse tradunt, vt gentem superstitioni-
bus deditam fabulosis, ad vnus Dei cultum reli-
gionemque traduceret. ergo tantæ venerationis
est locus, vt à leucis amplius mille, omnium ordi-
num peregrini, ac præsertim Iogues, illuc pietatis
causa contendant ingenti labore: siquidem, præ-
ter cæteras itineris difficultates atq; pericula, in
eius etiam montis cacumen, non nisi per adactos
clauos ferreasque catenas ascensus est. Haud ab-
simile vero videtur quod aiunt quidam, in eo,
quod dixi, vestigio, quamquam extincta iam no-
minis antiqui & peregrini memoria, coli Eunu-
chum Candaces Aethiopum Reginae, quem cû alijs
scriptores, tum verò Dorotheus Tyri Episcopus
(qui Constantino Magno imperante, & sanctita-
tis & doctrinæ laude præcelluit) in Arabia Felice,
totaq; Erythra, & in Taprobana, Christi Euangeli-
um promulgasse testatur. Porrò insula vniuersa,
nouem in Satrapias vel regna diuiditur: estq; ad
omne commercium, vel frequentia portuum, vel
ipsa loci regione in primis accommodata. Lau-
rentius in Calles portum inactus, cum regulo
per

per legatos inita societate, columnam, cum
 scriptione, testem sui aduentus, in littore posita
 dein omissa propter incommodum anni tempo-
 Maldiuana profectioe, cum letis admodum nauis
 tijs ad parentem reuertit. Inter hæc, Triflanus
 cunia, Alphonso Albuquerque comite, cum valida
 classe in Indiam destinatur: quæ ex itinere inu-
 cupido Madagascaris insulæ naturam ac regionem
 explorandi. itaque vel contra sententiam Albu-
 quercij (qui, ne temporibus excluderetur, man-
 randum aiebat) appulsis ad insulam nauibus, ce-
 nitum est, maritima fermè ab Saracenis; interea
 à Caffibus incolis: terram esse gingiberis, cardo-
 phylli, & argenti feracem. quæ dum Triflanus
 riosè perquirat, aduersisq; subinde tempestatibus
 nec opinato subsistere cogitur; interea (quod Al-
 buquercius præclare monuerat) idonea transi-
 tionis Indicæ tempestas effluxit, certis enim, &
 niuersarijs fermè statibus orientalis nauigatio
 ceanus, quos hodie vulgus, vt ego quidem in-
 pretor, ab ipso ventorum impulsu, motiones
 pellat. Ex si quo casu præterlabantur, dum de-
 recurrant, multorum mensium sæpè mora ce-
 interuenit. Igitur, ne frustra interim tempus ab-
 meretur; à Madagascare Melindem est ventum
 Oienfis dynasta Melindio Regi ob Lusitanorum
 societatem admodum, vt ferebatur, infestus, ce-
 dem Regis rogatu ab Lusitanis prælio victus,
 Oia vrbe pulsus occiditur. quo terrore percussa
 Lamensis finitimus regulus, in Triflani fidem
 tro concessit, & stipendiarius Emmanuelis Regis
 est factus. Ex eo loco ad Brauam ciuitatem clas-
 accessit. ea cum pactum superioribus annis tra-
 tum pendere abnueret, capta est à nostris certam
 ne hinc

ne haud leni. Sex armatorum millia barbaris animos fecerant. Verum vbi descensum à Lusitanis, & collato pede res geri capta est, ferociam posuere. Magna edita cæde fusi, & fugati plerique. Decurionibus tamen fides in patriam ad extremum vsque spiritum egregiè constitit. acriter dimicantes in vestigio cuncti mortem oppetere, quam occidenti reipub. superstites esse maluerunt. Vrbs deinde congestis dudum diuitijs opulenta, à militibus sædè crudeliterque diripitur. Qua in re vindex rapacitatis atque sæuitiæ euidenter apparuit numen. auiditate prædæ gregarij milites aliquot, mulierum manus ad armillas annulosque extrahendos inscio duce præciderant. ij, dum spolijs onusti scapha onerarias repetit, ad vnum omnes in portu ipso demersi, repentina morte crudelitatis & auaritiæ poenas dedere. scapha, cum sub aquis aliquandiu latuisset, quasi perfuncta debiti supplicij ministerio, rursus emerfit. Triflanus & cognitum scelus valdè improbauit, & cæteros graui edicto ab eiusmodi immanitate compescuit. A Braua post hæc ad Socotorâ insulâ maris Erythræi transfmissum est. Christiani iam inde ab Apostoli Thomæ aduētū incolebant: sed ipsa locorū asperitate, & diuturno pastorū desiderio pane efferati. Subterraneos inhabitant specus: in bello fundis eminus certant, cominus gladijs è mero ferro, quod mortuum vulgus appellat. victitant milio, careotis, & lacte. cum mercatoribus poma permutant; itemq; cinnabarim, & aloen omniū laudatissimâ. Quod ad cultum diuinum attinet, ex Iacobitarū hæresi, propter viciniam Aethiopiæ, vitia multa traxere, nam & à Romani Pötificis auctoritate se iuncti sunt, & circuncisionē, aliosq; ritus Iudaicæ
super-

superstitionis vsurpant, neque tamen nullatenent vestigia sanæ religionis: nam & ieiunia niuersarijs placant Deum, & precandi stara cotidie tempora obseruant, & sanctam Crucem emiè venerantur: huius imagines cuncti gerunt ceruice suspensas: huic pro ipsorum tenuitate cras ædificas exstruunt: quò vbi conuenire frequentes, Hebraicè cõcepta precatationis verba prout vnus; tum instar chori cætera turba subsequitur. Quo tempore Tristanus ad eos venit, iam sex & viginti Rex Fartacus ex Arabia mædè militibus mille, Beninum portum per vim occupat: validaq̃ arce imposita, Christianos modum sæuo premebat imperio. Ad eos liberos, atque ad Catholicam Ecclesiam adiungendos, ab Emmanuele Rege missus Tristanus, cum Beninum attigisset; Fartacas, qui in eo præerant centum circiter & triginta, comiter ad colloquium euocauit. ij, cum ab insita genti ferocem omnem cum Lusitano pacis conditionem alienarentur; scapha circumuectus, & contemplans loci naturam Lusitanus Imperator, duobus armatos exposuit. neque præfecto Abrahamo suis ad erumpendum defuit animus. Verùm mox inter primores fortiter ciens pugnam dux cecidit, extemplò fusa reliqua acies: ac nulli ad incolas, e quorum stirpe vxores libereque susceperant, confugere: cæteri ad octogonernici velocitate arcem adepti, portas occlusam à Lusitanis admotæ certatim scalæ: transgressique mœnia, ex interiore parte claustra peragunt: inde patentibus portis admissum agmen inclusi intra turrium penentralia Fartaces, nequam ad spem veniæ salutisq̃ inuitati, cum p

tinacissimè se defenderent, omnes, præter vnum, occisi. è Lusitanis, dumtaxat vnus in ipso certamine occubuit. sex postmodum è vulneribus periè-re. Arce capta, nuntij ad incolas missi, qui no-ua classis metu in anios montes vnà cum coniu-gibus liberisq̃ue perfugerant. ij, cognito aduenas Christianos esse, ad arcem accurrunt, & Farta cum iniurias grauitèr questi, ad pedes Tristani cū lacrymis acciderunt, per Christum I E S V M ob-secrantes, vt è tam acerba seruitute, ijsdem sacris deditam, eiusdemq̃; consortem spei nationem eri-peret. Quibus ille, se vel ob id ipsū ab Emmanuele Rege, salutis eorū cupidissimo, in ea loca destina-tum esse respondit; quamobrem & præsidium ad Mahometanos arcendos, & sacrorum antistitem curandis incolarum animis libentissimè relictu-rum, itaque sano Arabum expiato, & in cultū Vir-ginis M A R I A E conuerso, arcis custodia cum i-donea manu Alphonso Noronia Lusitano concre-dita est: rei verò Christianæ prepositus eximia san-ctitate vir, Antonius Laurentius Franciscanus: qui tollendis vitijs, quæ in hominum mores ac re-ligionem irreperant, incolisq̃ue ad veram pieta-tem ac virtutem erudiendis, aliquot annos planè Apostolico munere est functus. Inter hæc, elapsi è prælio Fartaces, criminando Lusitanos, & imperi-tum vulgus instigando, varios motus ciebant, ad eos comprimendos motus, Arabicumq̃; & Persicū Oceanum pro Emmanuele obtinendum, Trista-nus, quod ita in mandatis habebat, Albuquerqueium cum raibus dumtaxat septem, propugnatoribus fermè quadringentis & septuaginta, reliquit: ipse, circiter Idus Augusti, naclus tempestatem idone-am, cum reliqua classe in Indiam cursum intēdit.

I In-

Inter hæc vertente iam anno, cum non optata
 dō classis, sed nullum prorsus nauigiū ē Lusitanis
 adesset; magnus Christianos omnes, qui in Indiā
 versabantur, metus incessit, mœrorūque. Acuebat
 curas, pæne in religionē versa prodigia, quōd p
 eos dies & sol tāta ex parte defecerat, ut circa
 ridiem stelle apparerent; & ingenti motu ex inte
 uallis concussa terra tremuerat. Iam Zamorin
 tempus aduenisse ratus, nominis Lusitani tandem
 aliquando extinguendi; haud segniter instaurat
 bellum, sollicitabatque legationibus & promissis
 cum aliis, tum præsertim Cananoris Regem, qui
 priuatim obnoxium; quōd mortuo Rege qui
 Lusitanis pepigerat fœdus, ipsius præcipue
 & opibus in regno successerat. Et per eos for
 es, odium Indorum in nostros, temerarium
 dam Lusitani factum vehementer accendit. A
 opici, Arabicique, & Indici maris possessione
 Lusitani aded pertinacibus animis occupant
 ut nemini prorsus nisi ex eorū auctoritate, &
 dem patentibus consignata litteris, ea nauig
 ceret maria; ducesque in idipsum dispositos
 eam oram nauium præsidijs tuebantur. Et
 nus, Malabaricum mare pererrans, cum in Ca
 norensem onerariam incidisset; Calecutanorū
 homines, & prolatum à nautis Lusitanicū
 ploma, nonnullis indicijs falsum & surreptitium
 suspicatus, confestim aggressus nauem expul
 nautas, vectoresque, in ijs vnum ē prima
 litate, in velum insutos, haud longè à portu
 noris in mare demergit. verum disrupto mo
 teo, cum nota ciuibus corpora ad ipsam urbem
 lagus eiecisset; tanta ciuitatem repente comp
 tio, luctusque compleuit; tantæ in eius faci

auctores, quos haud leuibus argumentis Lusitanos fuisse conieceraut, excitatae sunt irae; ut cuncti consensu ad Regem adierint; iamque per se inclinatum eius animum perfacili momento ad oppugnationem arcis impulerint. Nec pro tam atroci iniuria satisfactionem accipere, quod nauarchum Almeida multis rationibus factum excusantem, ac deprecantem ignominiam, grauibus verbis increpitum, ac praefectura priuatum, in ordinem redegit. At Laurentius Britus arci praepositus, ex propinquo in omnes barbarorum conatus excubans animo, ubi de eorum consilijs per exploratores cognouit; illicò ab Almeida subsidijs & com meatu accersito, arcem firmat, intendit vigilias, stationesque disponit. ac praesertim spectantia in urbem propugnaeula, nouis insuper additis munimentis, diligenter instaurat. Rex item, fossa valloque à portu ad apertum mare perducto, oppidum ab arce intersepit, exiguo transitu ad procurfationes relicto. Cumque multos iam dies, suspecti inter se, vitandis inuicem acstruendis insidijs exegissent; tandem expectata ab Calecutò auxilia Cananorem adueniunt, hominum ad viginti millia. Inde nulla oppugnandi mora est facta. Puteus inter oppidum arcemque medio ferè spatio intererat: vnica Lusitanorum aquatio, circa eum puteum minuta praelia, prohibentibus aquatores hostibus, fieri crepta. Cumque è Lusitanis aliquot ferme quotidie aut caderent, aut vulnerati discederent, & aqua modica sanguine multo constaret; Laurentius, Thomæ Fernandi architecti monitu, specum opere subterraneo ad ima putei occultè perduxit; fistulaque ac statumine appposito, locum ita concamerauit,

vti ne quid supernè latices vlla ratione possent
 ficere, dein per speciem aquandi, eruptione facta
 nostri glebas certatim iniiciunt; ac puteum, quo
 hostibus vsui esse possit, obturant. Cuius rei
 culo attoniti barbari, nouæ scaturiginis aliquam
 intra arcem existisse videlicet rati, munitiones
 aliò transtulere: dein quies vtrinque fuit, dum
 biculari forma ingentes gossipio saccos inferre
 unt, quibus contra tormetorum ictus ante se pro
 uolutis, virgultorum fascibus opplerent fossas
 vallumq; rescinderent. ea machinatio extremam
 pæne perniciem obsessis attulit. quippe contorta
 è bombardæ globos gossipinum tomentum ex
 piebat adeò lenè, vt eorum impetus ipsa molli
 tie frangeretur. hinc, pone latitantes armati, ma
 gno sublato clamore prope iam ad fossas lati per
 uenerant; cum in obliquum agmen, ex arce, dis
 no prorsus instinctu, directa maiora tormen
 ta conuertis momento saccis, & gossipium ipsa
 & gossipio fretos Malabares foeda cum lacerati
 one disijciunt. Simul etiam Britus cum delecta
 nu portis erumpens, dissipato ac terro hostium
 ter institit, magnaque edita strage ceteros in pro
 cipitem fugam auertit. Ex eo barbari segniore
 cti, cum neque aperta proficeret vis, & in circum
 di congressibus promptissimum quemque, vt
 suis amitteret; ommissa oppugnatione, operibus
 munitionibus claudere nostros insistunt, eo ma
 iore fiducia, quòd non terra, non mari, noui con
 meatus in arcem subuehi possent, clausis trans
 bus, & hyeme per eos dies admodum seueris.
 Interim crebra à nostris eruptiones haud exiguas
 cum hostium detrimento fiebant. Quo in genere
 præcipuum decus tulit omnium consensu Gaud
 dalaia

Malaiara, natione Castellanus. is turbidam ac perfrigidam tempestatem nactus, cum eximijs centum & quinquaginta viris nocte concubia in hostium stationes impetu facto, partim sopitos imbre cadente vigiles, partim algore nocturno torpentes oppressit, cęsi in eo tumultu Malabares ferme trecenti; & ferrea aliquot tormenta capta, & commeatus aliquantum. Intēiores inde custodię haberi ab hostibus captę. boues etiam interdum ad obsessos in insidias illiciendos propulsa, quas felici conatu cęsis insidiatoribus, cū in arcem nostri semel iterumque abstraxissent; ea spe frustrati delusiq; Malabares artem desistere, ne duplici pecorum hominumque iactura, hostes insuper alerent. Iisdem ferme diebus, per famuli negligentiam accensa noctu lucerna, casas aliquot Lusitanorum ex arida materia, folijs, paleisq; momento combussit. eo incendio, multo maxima pars commeatus absumpta. quę res tam aspero ac difficili tempore Brittum grauiter admodum perculit. ac ne cęteri desponderent animos, omni arte damnum celare conatus est: sed & longę arctior solito in diuidendis cibarijs parcimonia, & ob id ipsum crebra seruitiorum transfugia, rem & Lusitanis, & hostibus prodidēre. Itaque omnibus pęne consumptis, ad extremam ventum erat inopiam; neque iam muribus fœdisque alijs animalibus abstinebatur; cū diuinitus (vt sæpe alias) oblatum nec opinanti Lusitano remedium est. Templū in extrema arce erat Virgini Victrici, vt supra diximus, ab Laurentio Almeida extructum. Ad id templum, desperato pęne omni humano subsidio, Lusitani quotidie consuebant, os pęncūm à Deo cęlitibusq; tum pęsertim ab

ipsa Virgine Dei matre enixè petentes. Ne fe-
 lieno ac barbaro solo, tot vndique cinctos an-
 stijs, tot pressos malis; fame ipsa denique eneci-
 Christianos ipsos, & à Christo filio sibi cõmen-
 tos clementissima Regina cæli despiceret: suis pe-
 catis noxisq; quas ipsi innumerabiles faterentur
 ab irato Deo veniam & pacem exposceret: nec
 de corporis modò, sed etiam de animorum salu-
 te periclitantibus, in tempore subueniret. Hæc
 incassum missæ preces. Ipsomet festo Assumptio-
 die, ne quid miraculo rem posset eximere, se
 vehementius intumescens pelagus, ingentem
 cula numerum ad ipsas templi radices eiecit.
 à Lusitanis gratulabundis auidè collecta, in
 tos dies abundè suffecit: nec validos tantum
 fame, verum etiam (vt salubris est cibus) egro-
 turno morbo leuauit. Iamque appetebat verum
 dubium erat, quin suis laborantibus primo
 que tempore supperias laturus esset Almeida.
 Circa ratus anteuertendum Cananorius, omni-
 natu rursus oppugnationem simul terra maris
 experiri constituit. & Zamorinus vrgebat
 duè, segnitiam inefans, & noua auxilia
 de submittens, prorsus, vt Cananore iam sub-
 nis numerarentur militum ad quinquaginta
 lia. Actuaria etiam facili appulsi coacta ad
 ta. in quibus erant turrata nonnulla, cuius-
 nuper aduersus Patiecum Calecutanus omni-
 rat: itemque alia inter se iuncta, & constrata
 bus; quò plures simul armatos in terram expo-
 rent. Hæc omnia, vt Lusitanos fallerent, quæ
 cultissimè comparata, & stationes interim quæ
 erant, quò facilius ad socordiam obsessos, ac-
 rent. Sed è regijs propinquis vnus, æquè acco-

Zamorinum odio incensus, ac propensa in Lusitanos voluntate, quod eorum opibus ac studio crescere se posse confideret; non solum commeatus furtim ex occasione summittebat interdum, verum etiam per idoneos internuntios circumsessis arcana cuncta nudabat. Ab hoc igitur Britus cognitit opportunè consilij hostium, pro ea copia, quam habebat, aditus omnes maritimos terrestresque sepsit quàm firmissimo præsidio militum, & propugnacula tormentis, & omni genere telorum instruxit; nec vigiliis custodiasque remitti per negligentiam vel defatigationem, vnquam est passus. Ergo vbi destinata oppugnationi affuit dies; prima luce Cananorius terrestribus copijs magno sublato clamore quàm tumultuosissime vallum aggreditur, haud dubius fore, vt ad eam partem tuendam ex omnibus locis Lusitani concurrerent; ita ex altera parte libero nauium accessu expositis repente militibus, nullo prope certamine arcem in potestatem esse venturam. Sed eum longè sefellit opinio. Siquidem vnde victoriæ principium putabat futurum; inde fugæ turpis initium exstitit. quippe classarij primò audacter ad terram appulsi, vbi secus ac promissum fuerat, frequentes in portis valloque armatos vidè; subito pauore perterriti, & missilium variæ magnitudinis nimbo dissecti dissipatique, multis paronibus ac lembis momento dilaceratis aut depressis, vix tentata descensione terga verterunt. ac tum denique à Lusitanis ad terrestres aditus tuendos omni ex parte concursus est. Ibi atrox prælium fuit: scandentesque iam vallum pluribus locis audacissimi quique Malabares cominus trucidati; tormentis verò eminus longè

atrocior edita cædes est. inde turbati hostes: & quicquam increpate ignauiam Rege ducibusque acies vniuersa fugam arripuit. cæforum ea pugna hostium numerus relatus non est: magnum procul dubio fuisse constat. è Christianis (quod vix creabile videatur) planè desideratus est nemo. Atque is dies vltimus oppugnationis fuit. tentata de vtrinq; per mutua colloquia voluntates, & de pacis conditionibus agi cæptum: quas Laurentius ipse sibi suisque perhonorificas tulit: neque Cananorius reijcere est ausus, partim diurni bellitædio fessus, partim etiam Tristani Acuniz motu perterritus, qui per eos ipsos dies Oceano secundæ nauigatione transmissus, Cananorem in Iumi classe tenuerat. Eius maximè aduentu solertia obsidio est: cuius ad quattuor menses fortissimo toleratæ, decus eximium Laurentius commilitones tulere: quamuis ad eodè latus & insperatos euentus, periti rerum æstimatores Dina Bonitati sine vlla dubitatione tribuerent: cuius beneficio & vltimæ inopiæ subsidium præ expectationem fuisset oblatum; & Cananorius princeps tanto suo periculo, Regis affinitate perhabita, contra consuetudinem gentis, in Christianorum causam ac partes planè diuinitus inclinasset. Renouato fœdere, obliuio præteritorum inacta; iunctæq; iterum dextræ, & Malabares in actus quisque domos fremente Zamorino dilapsi. Itaque ad Cocinum processit Acunia. eius aduentu Lautanorum animi confirmati recreatique, & vltimo aromate ex conuecta iam copia in naues impetro, infestis classibus duplicato nauium numero ab vtroque simul imperatore Pananem est ventum. In ea tum statione complures onerati

pretiosis refertæ mercibus hyemabāt. institores erant Saraceni, furtiuo cursu per intermissa custodijs Lusitanorum loca in portū illapsi. & Zamorinus præparatis iam ante copijs, si quid ab Cocino moueretur, locum præclare munierat vallo circumdato, & duobus ad introitum castellis magno cum tormentorum apparatu excitatis, cohortes præterea quattuor in eo præsidio collocarat. Nostri sub velperam in Pananis conspectu cum in anchoris constitissent; insolita classis magnitudine permoti barbari, totam eam noctem in renouâdis augendisque munitionibus posuere. Delecta verò Saracenorum manus, Mahometis fanum ingressi, de gentis more cõiurant, se non nisi victores è prælio redituros. Si secus faxint, se se caputque suum diris omnibus deuouent. Vt primùm illuxit, communicato iã ante consilio Lusitanus Imperator vterque adolescentes filios Laurentium, & Nonniũ cum scaphis & actuarijs iubent præcedere, quod ea nauigia, propter humilitatem, minus ad obliquos bombardæ ictus paterent. ipsi mediam aciem cum triremibus aliquot sibi deposcunt. agmẽ clausere onerariã. Ac iuuenes quidem, obseruato maris accessu, per media tela globosque inter vtrumque castellum audacter inuecti: eo minore detrimento, quòd ex præscripto milites interim stratiacebant; & librata in excelsas maximè naues Malabarica tormenta irritis ictibus aera feriebant. Vt nostros iam intra portum illatos videre, deuota præcipuè capita Saraceni, alienatis ab omni periculi sensu animis, certatim in prælium ruunt, seq; vtrò in aquas immittunt, ac nauigia maximè ducum conferti circumuenire nituntur. Paululum moræ fuit, dum lymphata cohors, gladijs, contis-

que, & incitato remorum pulsu perumpitur
 raptim in terram descensum, iamque sub ipso
 lo varijs locis eò sauius pugnabatur, quòd vultu
 oculorum intermicantibus fulgetris densus è
 phureo puluere fumus abstulerat: dissoni tantum
 clamores, & morientium gemitus passim exau-
 bantur. Simulatq; euanescente atra nebula red-
 lux; Lusitanus signifer cum strenuis aliquot
 in vallo conspectus, reliquorum animos ad
 lationem decoris & gloriæ vehementer accendit
 & imperatores ambo, testes cuiusque virtutis
 hortatores aderant, cum deuotis maximè Saraceni-
 nis atrox erat pugna. Ex ijs, vnus, nota fortitudinis
 Centurio, Laurentium conspicatus, & è proce-
 statura, totoq; corporis habitu, ratus, id quòd
 erat, principem virum esse; condito subter clipeo
 corpore curuus ad eius genua succidenda pro-
 lixit. ille, pedibus leui momento reductis (veterani-
 primis exercitatus, & agilis) elatam vtraque
 manu machæram in hostem demisit ijs viribus, vi-
 bari caput ad ipsum vsque pectus horrendo
 sus hiatu diffuderit. Inde non dictis magis quàm
 ctis prælium ciens, obuios aliquot sternit. Non
 nius ab Nonnio cæterisque res geritur. Cùm
 quandiu barbari præter solitum restitissent, non
 demum ardore Lusitanico Indorū pertinaciter
 nec impressionem nostrorum vltra sustinuerunt.
 Malabaribus maximè fuga cæpta, cæteros tamen
 Deuoti duntaxat Arabes, cùm pauci iam, & vultu
 ribus fessi trucidarentur; obnixi corporibus
 ta vis est nefaria superstitionis) ad vnum cunctis
 addictas æternis ignibus animas profunderent
 terim, pari ex alia parte conatu hostium
 oppugnabantur. nautæ propugnatoresq; e-

diu ad castella æqualibus viribus certatum est; egregiè dimicarunt. vbi inclinatham terrestrem aciem, & incolas fugatos videre; ipsi quoque certatim in mare defiliunt. complures inter enatandum occisi. Ac tum denique ambo castella imperatorum iussu disturbata, & eversa, nec modò naues cum ipsis oneribus inflammatae, sed oppido quoque diuitijs inelyto subditæ faces, demirantibus barbaris, tantam tamque paratam oppum vim ab hoste contemni: militibus verò, tot periculorum præmia eripi sibi, perquam indignè ferentibus. Verùm Almeida consultò exercitum à præda continuit, ne in occupatos rapinis palatosque, repentinus aliquis, vt sæpe contingit, è vicinis locis impetus fieret. Magnus utrinque eo prælio sauciorum fuit numerus. desiderati ex hostibus ad quingentos; è nostris duodeviginti non amplius. Eius cladis nuntium Zamorinus ægerrimè tulit. Duces Lusitani coniunctis classibus Cananorem petière. atque ibi demum ingenti cum amoris ac benevolentia significatione degressi, Acunia vela fecit in Lusitaniam; Almeida retro vnde venerat Cocinum tendit. Dum hæc apud Indos geruntur; interim Alphonsus Albuquerque, pacata Socotora, Arabicum & Persicum Oceanum exigua, vt dictum est, obtinebat classe. Is ab oppido Adeno, & Arabicis faucibus (nam ea quoque littora explorare placuerat) aduersa tempestate repulsus; ad Armuzianas res diuina magis ope, quam humanis viribus fretus, animum adiecit. Armuziæ regnabat eo tempore Zeifadinus hoc nomine secundus, admodum puer, stipendiarius Ismaelis, cognomento Sophi, Persarum Regis: eratq; in tutela paterni

manci-

mancipij Ataris Eunuchi, eximia sagacitate
 cuius omnia consilia eò spectare videbantur,
 quoad viueret, penes pupillum diadema & regni
 nomen; penes vnum se arbitrium ac potestas
 omnium esset. iamq; per eam tutelam, cunctis
 uisus, ad intolerandam superbiam, opesque per-
 nerat. Hoc tam impotenti dominatu Albuquerque
 Regem, & populum liberare; & Emmanueli ve-
 primis id cupienti, omni ratione conciliare de-
 uit. Igitur Lusitanorum animis in rerum ingen-
 spem & cogitationem erectis, ad ostia Perfici-
 nus iter capessit: ac prosperè circumuectus Siago
 promontorium, quod Rosalgatum hodie vocant
 ad Calaiatum nobilem urbem Armuzianæ ditioris
 applicat naues: missoque nuntio, ciues ad collo-
 quium euocat. illi repentino metu compulsi (in
 enim inclytum erat apud eas nationes Lusitanorum
 nomen) ne quid acerbius paterentur, nõ modo
 uenientem Alphonsum benignè excepere; verum
 etiam conscriptis pacis & amicitie conditionibus
 abeuntem largo commeatu, & omni officij gene-
 prosequuti sunt. Longè dissimiles animorum
 bitus ad Curiatum Lusitanus offendit. incole,
 hostis in vicino moratur, & copijs & operibus
 se munierant, vt omnem pacis mentionem supe-
 bè respuerent; ac propius nihil est factum, quam
 interpretem ab Albuquerque de foedere ac socie-
 te missum, iaculis ac sagittis obruerent. Ad eam
 rociam reprimendam Albuquerque illic hostes
 bardis ignem admoueri, & omnia circa mages-
 cõcuti fragoribus iubet. Cùm nihil ne eo quocum-
 terrore oppidani commouerentur; postridie
 bem iusta oppugnatione adoriri constituit. Tur-
 lus erat ad insulæ modum; ex aqua paululum em-
 ner-

uens; qui æstu recedente adiri ex vrbe pedibus poterat. In eo tumulo barbari tormenta aliquot cum firmo præsidio collocarant, vt in auersos intetofque in vrbis oppugnationem nostros impunè iacularentur. Eo periculo animaduerso Albuquerqueus Alphonsum Lupium Costam, & Antonium Campensem cum expeditis militibus ad exturbandos inde barbaros celeriter mittit. Neque illi defugere periculum. ingenti conatu stationes aggressi; aliquot Mahometanis occisis, cæteris in oppidum actis, haud tamè sine suorum cede vulneribusque, locum occupauere. Tū verò Albuquerqueus nequicquam prohibentibus oppidanis, ad littus cum robore copiarum exscendit, ac valida impressione facta, proruto vallo, euulsisque cancellis, intra ipsam urbem prælium intulit. Ac primò, quamquam iniquo iam loco positam rem oppidani animo atque audacia sustinebant. dein, cum acrius vndique Lusitanus instaret, non tulere diutius impetum, effusa omnes fuga, per auersam vrbis portam, de gentis more syluas ac nemora petiere. Albuquerqueus, ad aliorum terrorem vrbe directa & incensa, Mafcatum octo leucas inde processit. Is locus, quò iam ab Armuzia propius aberat; eò tum operibus firmior, tum viris armisque erat instructior. itaque Albuquerqueus, magnam videlicet ratus dimicationem instare, se suosque parabat ad prælium. Cæterum missò ad tentandos animos internuntio, præfectum vrbis vel in primis mitem ac liberalem, contra quam putarat, expertus est. Igitur instituta certis legibus amicitia, præfectus magnam pecoris, & oryzae, & careotæ numerum, tributi quodam modo nomine, in classem exhibuit. is commeatus dum in naues imponitur, & securi Lusitani ad lit-

tus

tus aquantur; ecce tibi repentinus armorum stre-
 pitus, & dissonæ voces. Pridie sub noctem Ara-
 bes ad duo millia oppidum ingressi; præfecto non
 sine contumelijs ac probris increpito, quòd
 cum adeò propinquum regiæ, & opere præfidi-
 que munitum, per ignauiam ac metum vagis
 tronibus prodidisset; frustra nitente eo factum
 cusare, populum ad arma conciuerant; atque
 illuxit, infesti mari petebant; quò Lusitanos
 ribus & aquatione occupatos, in ipso littore
 primerent. Præfectus, Arabas ab ea mente re-
 care conatus, cum nihil omninò proficeret; Deo
 hominesque contestans violari ius gentium,
 que exitium imminere; vt fidem pro virili parte
 præstaret, ad littus accurrit, nostrosque præ-
 nuit, vti sese in naues extemplò reciperent. Vt
 inde tumultuario consensu abduxerant scaphis
 cum infensi adsunt Arabes, ac missilibus primi-
 è littore nostros abeuntes laceffunt: dein è pro-
 pugnaculo classem ipsam tormentis maioribus
 impetunt. Ad ea vel capienda, vel occidenda
 tormenta, missi aliquot è classe, cum malè ma-
 tati rediissent; postridie Albuquerqueius copiam
 mnes ad urbem exposuit. Ibi verò, accensum
 Lusitani, quòd interposita pactione per
 dem oppugnati fuissent, ingenti ardore prælium
 incunt; perfidos Arabas, ruptores foederum
 pellant; magnam vbique edunt cædem; factis
 simul ac dictis iniuriam puniunt. Cum obfirmam
 hostis aliquandiu resistisset; ad extremum re-
 uato impetu Lusitani acriter inferunt pedem, ac
 uas munitiones ea ipsa nocte per ductas magno
 su transiliunt: cumq; intra moenia confugeret
 stis, hærentes in terga prius quàm portas occu-

ret, velut vno agmine irrumpunt; turbatamque ac
pauentem Arabum aciem toto oppido expellunt.
Fufis fugatisque hostibus, ad prædam permiffu du-
cis difcurrit miles. dein fubditis ignibus, non op-
pidi tecta modo, fed naues etiam in portu arsere
complures. In eo tumultu, cum alijs ipfe quoque
vrbs præfectus per imprudentiam occifus. quam
rem Albuquerqueius ægerrimè tulit; & quando vi-
uum pro meritis tueri & ornare nequiuerat; de-
functi ædibus cum cura conquisitis, ne diriperen-
tur, custodes appofuit. Caterùm vrbs excidium
comprobari diuinitus quodammodo vifum eft.
Excelfa Mahometis confpiciebatur ædes, egregio
in primis opere perfecta. Ad eam difturbandam
inflammandamque immiffi fabri dum columnas de-
moliuntur, totum repètè ædificium corruit. Cùm
elifos ruina & pondere nemo non crederet, in-
tacti præter fpem & incolumes cuncti euasere.
Inde ad Xoarem vrbem eiusdem oræ progressus,
incolas alieno doctos malo fine certamine in fi-
dem ac deditionem accepit. Biduum ibi mora-
tus, cùm ad Orfazanum adiffet, oppidum incola-
rum fuga defertum reperit. Exhausta inde præda
per triduum, ab incendijs, quòd regie propinquus
admodum erat locus, honoris caufa temperatù eft.
Ex eo loco, claffe inftaurata & refecta, ad caput bel-
li Armuziam eft ventum. Ad famã Lufitanicæ claf-
fis Atar Eunuchus præter vrbanas copias, magna
in fuper auxilia e Perfide Arabiaque cõtraxerat, & no-
ua exspectabat in fingulos dies. Ingentè præterea
nauium numerum habebat in portu: minoris forme
actuarias amplius ducetas, maiores onerarias ad
fexaginta, in ijs duas inufitatae magnitudinis; qua-
rum alteram Principem, alteram nomine Merim

VOC2-

vocabant, octingentas amphoras capiebant freg-
 la. Hasce duas, præter naualem turbam armati-
 le, cæteram classẽ duo circiter millia tuebantur.
 Albuquerqueius tormentorum genere, & virtute
 litum haud dubiè præstabat: cæteris rebus longè
 rat inferior, verùm ad ostentandam animi fiduciam
 fulgentibus vndequaque vexillis, cum horribili
 bombardæ reboatu (ea maritima salutatio est) per
 tum inuectus, sub ipsas quas dixi maximas nauas
 iaci anchoras imperat. Ibi cùm aliquandiu frustra
 expectasset, præter insitum in Mahometanos
 insuper irritatus, quòd nemo ad se, vt fit, relab-
 tandum accederet; Zeifadino puero, tutoribusque
 palam nuntiari iubet: Emmanueli Regi Lusitanie
 contra nominis Christiani hostes, ac Mahometanos
 nos præsertim, funestum ac perpetuum bellum
 rederario pæne iure susceptum, id non nisi alterius
 partis deditio ne posse finire. Si in fidem eius ac
 testatem venire animum inducant, & vectigalium
 nuum pendere, multorum Africæ, Asiæque Regum
 exemplo; se inde cum bona pace abiturum, si
 gum recusent; pro certo habeant, secum ad in-
 cionem vsque certandum, tertiam conditionem
 esse nullam. Atar, tam acri denuntiatione suscep-
 sus, tametsi terrestribus naualibusque copiis abun-
 dabat, vt dictum est; tamen quò magis ex tunc
 gereret; blandis verbis & callida tergiversatione
 rem extraxit, dùm expectatè in singulas horas
 tuæ sociorum cohortes adessent, ijs proxima nocte
 in urbem admissis; tantum spei & audaciæ barba-
 accessit: vt quasi explorata iam victoria, Lusitanos
 mox captiuos futuros, ad supplementum nauarum
 & remigum in suam ipse classẽ præproperè
 tulatione describeret. itaque ob id ipsum suum

curatè præcepit, darent operam, vt quàm plurimè
ex hostibus viui in potestatem venirent. Dein o-
missis ambagibus Albuquerque respondit: Armu-
zianos Reges non pendere aduenis vedigal; sed ab
ijs exigere consueffe. Si pari cum cæteris negotia-
toribus iure Lusitani esse velint; fore illis agendi
contrahendiq; in eo portu potestatem, & copiam:
sin vim, & iniuriam moliantur; sensuros quantum
armati Arabes, Persæque seminudis Cafribus, &
inconditis Aethiopibus antecellant. Plus viginti
hominum millia sub signis habebat Eunuchus. fã-
que minimè dubius adesse certamen, & multo mi-
lite instruxerat classem; & curulia tormenta, ac
mercenarias cohortes ad terrorè littore toto præ-
tenderat. oppidani ad spectaculum intenti, non
mania modò turesque in mare versas, verùm et-
iam tecta, & fenestras oppleuerat. Albuquerqueius,
vbi & ex apparatu hostium, & ex Eunuchi nuntio
præceptam animo dimicationem instare perspex-
it; naues primùm suas mediocribus interuallis
ita disposuit, vt neque circumueniri à pluribus fa-
cile possent; & leni circumactu singula deinceps
tormenta in hostes obuenterent. Dein precatus im-
mortalem Deum, vt sibi pro nominis Christiani
gloria prælianti propitius adesset; nauarchis iam
sua sponte sat incensis cupiditate victoriæ præci-
pit; seminus initio bombardam rem gerant; congres-
su abstineant, quoad ab se primùm confertum ex
propinquo prælium sit. vbi tormentis dissectam
& dissipatam barbaram classem, ac se cominus iam
dimicantem viderint; tum demum in proximas
quisq; hostium naues fidenter inuadant. Sub hæc,
ingenti clamore, concrepantibus buccinis, tym-
panisque, pugnae signum vtrinque propositum: ac
K simul

simul tormentis passim ignes admoti, eodem
pace momento & aciem oculorum coruscantem
vndique flammæ perstringunt; & aures exsultat
horrenda tonitrua; & meridianæ luci cæcitate
bras noctemque atra nubes obducit. Necdum
lago euanuerat; cum speculatoriæ hostium
destinato procurfu in nostros imbrem sagittarum
effudere: dein, cum propter agilitatem momentaneam
refugerent; ac rursus incitato remigio inter
telis hostium fierent; haud exigua improuiso
Io clades Lusitanis illata, confixique non pauca
barbaris læto successu, mutuisque adhortationibus
in tantum creuit audacia, vt iam conferre
dem, & naues Christianas certatim scandere
rentur. Tum verò ex omni parte contis mucronibus
busque; repetiti audacissimi quique; præcipitantur
mare; dein minoribus machinis ad libellam
dispositis; nauigia cõplura merguntur. Hunc
me in modum ea pestis auersa. Atar, multatim
maximè fretus, & oculis vtramque; metiens classis
primò cõtempnim prælium inierat: & egregie
structo parone ordines interuectus, militè ad
dam verius quam ad pugnam hortabatur. Sed
volitantium pilarum stridore perterritus, tu
co se se ad littus post onerarias abdidit, quod
suis, & fugientibus in terram obstaret, & noua
tidem subsidia laborantibus opportunè subm
ret. Inter hæc, fumo iam abscedente, onerarie rem
co propter inopiam venti attractæ concurrere
iniectisque; ferreis manibus, quam quisque inde
erat nauem, in eam transilire, ac nudare propugnac
bus conabatur. Ante alios Albuquerqueius, Pr
nauis, itemque; alia crebris ictibus perforata, ac dep
la, ingentibus animis Merin inuaserat. Nō vig
an
Lu
cū
str
e
de
liū
mē
uē
ma
ci
ch
cō
in
ti
ad
ce
de
Hi
ac
&
pa
m
re
ex
in
fa
m
ti
br
tu
le
pi
A

animorū, aut corporū, nec naualis belli sciētia par Lusitano erat Persa, tātū abundantē multitudinē cūm aniceps aliquādiu steterisset pugna; tandē à nostris in hostilē nauem ingenti ardore transcensum est: obrinebatq; iam cædes omnia; cūm desperatis deniq; rebus barbari, in aquas ex omni parte desiliūt. Hinc reliquis terror iniectus; vt eximiā armamētis, & aluei magnitudine, ac militū numero nauē expugnatam vidēre fugientesq; passim, seq; in mare mittētes, partim è scaphis occisi, partim fluctibus hausti; multi etiā increpante nequicq; Eunucho in terrā euasere. Albuquerqueius victoria vsus, cōplures naues in potestātē redegit; multis ignes iniecit: quas præcis anchoralibus vehemētior vēti coorta vis, toto pelago collucentes Carmanicū ad littus abripuit. Eodē impetu naualibus etiā faces illatæ, magno periculo, ne suburbana, & ipsam deniq; urbem, ædesq; regias flamma peruaderet. Hisce tot malis fracta demū Ataris cōtumacia est. ac metu percullus ancipiti, ne simul externā vim, & domesticā inuidiā sustinere nō posset; oratores pacis veniæq; petendæ confestim ad Albuquerqueiū misit. Parceret iræ; cadibusq; & incēdijs temperaret: sat iā magnas temeritatis & peruicacię poenas exactas. quicquid præterea damni Armuzianæ rei intulisset, id Lusitanę illaturū, quandoquidem Zeifadinus se suaq; omnia in Emmanuelis fidem permittere paratus esset. Respirandi tantū daret spatium, dū sedatur militaris tumultus, dum muliebris ploratus, & pauida cōcursatio vulgi reprimatur. postridie Albuquerqueiū ipsum victis quas vellet pacis leges omniū consensu dicturum. Hæc trepidus orator, & supplex, per interpretē exposuit. Albuquerqueius, qui nec in perniciē vrbis pugnaret;

& milites diuturno labore fessos, quiete re-
 cuperet (certamē à meridiano ferme diei tempore
 in vesperā extenderant) parta iā victoria, rece-
 canit. Eunucho per eosdē interpretes renūti-
 ber: se, quamuis captā p̄ne urbē sine controuer-
 posset euertere; tamen Zeifadini gratia, cuius re-
 tem à culpa abesse intelligeret; incitatos Lusita-
 rum impetus de industria reuocasse: insequen-
 luce Atar ad condiciones pacis adesset, fidei
 promissi pr̄staret. in pr̄sentia licere illi sub-
 tos naualibus ignes extinguere. veruntamen
 ret etiam atque etiam, ne fallendo postmodum
 longē fruius in Lusitanorum pectoribus exci-
 ret incendium. nihil eos equē ac perfidiam, &
 dem, ac dolos odisse. Cum hoc responso orati-
 dimissi; & in stationes è pr̄lio reditum est. In-
 paucas, pr̄cipuē memorabilis hęc fuit victo-
 Desiderati ex hostibus mille sexcenti; è nostris
 amplius decem. ac pr̄sentis è cœlo subsidij
 dubiam fidem cum alia multa fecerit; tū vero
 tantia mox Mahometana cadauera, sagittis
 eo teli genere Christiani carerent) pectore ad-
 so transfixa: vt ab illis missæ, in ipsosmet re-
 diuinitus viderentur fuisse. Albuquerque, du-
 bus militibusque pro merito cuiusque colla-
 tis, ne quid ea nocte repentini ab urbe motu
 steret; acriter intendi vigilias iussit. Postero die
 ti conditum erat, de conditionibus agi ceperit.
 Pax ita conuenit, vti Zeifadinus, alter eo nomine
 Armuziæ Rex, in Emmanuelis Lusitanie Regis
 entelam, ac ditionem quam optimo iure cose-
 ret: eidemque Emmanueli Serafinum (is num-
 aureus est) millia quindecim tributi nomine
 deret in singulos annos. Præterea, locum Al-
 que

quercio ad arcem ædificandam, ipsius Albuquer-
cij arbitrato, assignaret, ædificationemque adiuua-
ret præsentī pecunia, cæmentis, & operis. denique,
dum exstruitur arx, ædes interim in vrbe Lusitanis
ad negotiandum ac diuersandum idoneas commo-
daret. Emmanuel vicissim Zeifadinum in fidem ac
patrocinium benignè suscipere, & vbi necesse fo-
ret, ab hostiū incurfib⁹ omni ope tueretur. In hæc,
solenni ritu data fide acceptaque, primū omniū
locus exædificandæ arci deligitur, ex altera parte
in mare versus, ex altera ad ipsam regiam perti-
nens; quò simul ad maritima subsidia libero esset
aditu, & ipsa propinquitate Regem regiosque in
officio cõtineret. Cæterū, quæ res Lusitanici im-
perij firmamentum fore videbatur; ea vel in pri-
mis omnia labefactauit ac pdidit. Aedificio quip-
pe inchoato, succedentibus inuicem classarijs,
cū Albuquerque parceret nemini, quin etiam
ipse ad cæteros animandos, operi manus inter-
dum admoueret; nostrorum paucitas, quamquam
artificiose obtegente Albuquerque, facile patuit.
Duo millia bellatorum, vt minimum, esse barbari
putarant, cū vix ad quingentos, vt supra dictum
est, summa pertingeret: dein, Atare magnis præ-
mijs clam sollicitante, transfugia maxime fabrum
ac nauarum fieri cœpta. quos cū Albuquerque
minaciter ab Eunucho repeteret; ille subinde va-
rijs mendacijs, & frustrationibus eludebat. Per i-
dem tempus e Perside legati duo ad Armuziam ap-
pulsī, vt ab Zeifadino vectigal annuū Ismaelis no-
mine exigerent. Ea seu vera fuit, seu ad metum Lu-
sitanis incutiendum, ab Atare in tempus ficta le-
gatio; confestim ad Albuquerquein a Zeifadino
desertur, ille, præsentī animo, & hilari vultu, Re-

gem sine cura esse iubet: sese cū legatis illicò er-
acturum. dein globis aliquot è ferro liquato, lu-
starumque cuspidibus, & missilibus varijs in-
culum impositis, cum eo ferculo mittit qui suo
mine Persis aperte denuntient; ab ijs, qui in
manuelis fide, & imperio sint, alienis Regibus, si
cessant, tributum ex ea moneta perfolui qua
ficatione vehementer offensi legati, re infecta, pe-
ni minarum irarumque, in Persidem redière. Inter
ea cū arx, quamquam acriter instante Albuque-
cio, tamen tardius cupiditate omnium crecenti
Lusitana ipsa pubes atque nobilitas indignata
fremere; se tot iam dies in seruili opere detinere
cū interim Aegyptiæ naues contra Emmanuelis
edictum impune toto ferantur Oceano, quarum
opibus ditari omnes nullo negotio possint. Non
quod ad ipsam arcem attineat; cui non appareat
Iudi operam, vel potius prodi sanguinem Lusita-
num; quippe, simul atq; ab Armuzia soluerit clas-
sis, metu omni sublato, & arcem, & praesidium
tum Persis, & Arabibus illicò prædæ futurum
go, per tot miseras & ærumnas id agi; ut, Lusita-
rum humeris & sudore, castellū aduersum ipsos
met Lusitanos in barbaro solo exstruatur. Haec
& alia id genus, quæ in tali re segnities & auaritia
suggerit, occultis primùm inter paucos agitata
monibus, paulatim in vniuersam classem man-
runt. Nauarchi, qui alienæ leuitati & licentiæ
derari debuerant, vltro se tumultuanti militum
duces, & auctores præbent. Denique, ipso
nomine, libellus singulorum chirographo sub-
ptus, ad Albuquercium à publico scriba defertur
in quo erat; nautas & milites omnes iam diu per
fectionem ex eo loco postulare, frustra ibi retine-
re

pus, finitimasque nationes, quibus nulla ope resisti possit; atque Ismaelem in primis Persam, eo facto irritari; cui ad eam diem Armuziani Reges tributa persoluerint. Qui ut maxime sileat; & imposita suis cervicibus arcem incolæ æquo animo patiantur; minimè tamen expedire, ommissa Indica navigatione, marisque custodia; tennes adeo copias in tot, ac tam longè disiuncta præsidia dissipari, carpique. Proinde classem vel ad Arabicam oram tuendam reduceret; vel in Indiã trajiceret ad Prætorem Almeidam adiuvandũ. Id ni faceret; minimè ex Emmanuelis re, & boni ducis officio facturũ videri. Hac à minoribus præfectis Imperatori proposita. Verùm ea denuntiatione Albuquerqueus, & natura minimè blandus aut in milites ambitiosus, & regere non regi, à suis præsertim, affuetus; adeo deteritus ab incepto non est; ut lectũ mox libellum in ipsas muri cõpages per cõtemptum includi à struatore imperauerit. id verò perquã indignè passi Nauarchi: nõ modò nihil se tam benemeritos impetrasse, verùm etiã ludibrio fuisse cõsentientem omnium voluntatem atque iudiciũ. itaque ipsimet sine intermissione instigantibus, nautici, rerũ nouarũ cupiditate, plerique, & in Imperatorem odio magis ac magis accendi; paucos ingenita probitas, aut metus, aut verecũdia continebat, ceteri desidia, negligẽtia, prauitate certare: si ad tesseras & accipienda imperia vocarentur; vix ad nomina respondere: si maturandum quippiam esset; operã consultò remittere: sin cautè & cõsideratè agendũ; vniuersã præcipitare, miscere, cõfundere: præsentem Albuquerqueum contracto vultu intueri; absentẽ execrari, & proscindere maledictis: deniq; ad apertã pene seditionẽ res haud dubia animorũ inclinã.

clinatione spectare. Nihil horū Eunuchus im-
 ca nesciebat: quippe, & ab infensis omnia vul-
 bantur; & ipse discordiæ ferendæ alendæ que-
 rex mirus, præfectorum plerisque donis ac
 missis priuatim sibi habebat obnoxios. itaque
 strorum dissensione fretus, iugum excutere, ac
 lum reparare sine mora constituit: grauius tem-
 ipsum accusans, quod Christianis hominibus
 deo & numero paucis, & voluntate dissentien-
 bus, regnum Regem; præceleri desperatione
 didisset. Igitur officinis in proximo per trans-
 gas institutis, ænea clam tormenta conflare; nec
 armatos in urbem admittere; naues in turam
 incendio stationem occulte subducere; conu-
 ctos arci parietes perfodere pluribus locis, ut
 nostros munientes repente impetum faciat. His
 bus per Abrahamum quendam Ataris inimicū
 ad se delatis, Albuquerqueius intestinæ prius fra-
 tum externæ obuiam eundem ratus, Nauarum
 alloquitur. docet quanto in periculo ipsorum
 pares sit. Atarem, Christianorum maxime
 minibus odijsque subnixum, extremam cura
 moliri perniciem, discordiæ mala, sacramenta
 ligionem, Emmanuelis Regis præcepta com-
 morat. caueant, ne gloriosam adeo victoriam
 pane diuinam, cuius fama iam longè lateq; ma-
 uerit, perfidis coitionibus, ac detestabili animi
 rum obstinatione corrumpant. Hisce castigati-
 bus, minisque insuper exterriti præfecti, cum
 purgarent, & in officio fore promitterent. Le-
 nos quique in vrbe, quique in arce versarentur
 lico in naues cum omni instrumento Albuquerque-
 cius reuocat. Inde patefacta sua consilia sentit
 nuchus; neque ultra iam dissulit bellum. Nauarum

actuaria carina erat ab Albuquerque in littore posita: in eam primum iniicit flamas: deinde in classem nostram ex vrbe varij generis tela cōtorquet. Albuquerque, nequicquam Rege, regijq; p̄monitis, vt fœderis & iurifurandi memores, pacta si demq; seruarent; applicitis ad terram nauibus, vrbe continuis octo diebus pergit quaterere. Ea diuerberatione quamquā ciuibus luctuosa; tamen cum haud ita multum ad summam vniversi proficeret belli; ab oppugnanda ad circumsedendā Armuziā vires, & cōsilia transfudit. Neq; admodum difficilis fore videbatur obsidio vrbs in arido ac sitiēti solo p̄ne cunctis non modò ad cibum, sed etiā ad potū importatis vtentis; & vna situs opportunitate, vt supra dictum est, in admirabilē celebritatē, frequentiamq; perducta. Siquidem, paucis exceptis oleribus, nihil ferme tota insula feritur. Cisternæ aliquot intra ipsa mœnia cadentē è cælo excipiunt imbrem, idq; perrarò. Ad Turumbacū (quatuor ab vrbe millia passuū is abest locus) aliquot numerantur putei; cœtera mirum in modū squalēt, arentq;. Albuquerque Nanarchis ad opportuna loca dispositis, scaphas etiā remige ac milite instructas insulam dies noctesque circuire iubet. multa paucis diebus nauigia cum ipsis comitatibus intercepta. nauæ militesq; ad terrorem decisis nariibus, auribus, manibusq; in littore expositi. Præterea Turumbacum Georgius Barretus Castrius cum expeditis octoginta viris noctu profectus, circa quartam fere vigiliam, quod tēpus altissimo somno mersos homines tenet, nec opinato aduentu sopitos palatosq; custodes oppressit. sagittarij ducēti; equites quinque & viginti in eo præsidio erant. cæsi cum ipso præfecto plerique, & cælorum cor-

K 9

pori-

poribus peditū equorumq; & alia materia
 putei. ac, ne aperiri denuō possent, cū delectis
 amplius viginti viris in ea statione relictis
 tius Syluius Castellanus egregia virtute
 Aduerſus eū manipulū cohortes aliquot ex
 erupissent; circumuentos Lusitanos, & in orbem
 nantes, ad vltimum iam discrimen adduxerant
 superfuisset nemo, ni Albuquerqueius in omnes
 sium motus intentus, cū centum & quinquaginta
 armatis celeriter affuisset. eius aduentu in
 pugna, & ex altera parte Atar, & Rex ipse hor
 res aderant: ex altera, inter primos ordines Al
 quercius præliū ciebat acerrime, ad extremū
 rante hostiū multitudine, pluribus iaculis fru
 petitus, cū ictus omnes impenetrabile scutum
 egregia lorica respueret; haud tamen exiguo
 vite discrimine, plerisq; suorum faucijs, vno
 tum desiderato, sese ad scaphas in proximo
 recepit. Ex hostibus cecidēre cōplures, in ip
 ceptus iuuentutis Amis (qui honoris vocabulo
 cebatur) manu promptissimus, cui nuper ob
 rationis crimen exsulanti, reditum in patriam
 buquercius ipsemet impetrauerat; ac tum ex
 phracto equo in liberatorem suum impia
 quenti, missus in incertum ē tormento globu
 mur alterum abstulit. Acriore inde custodia
 omnes vndiq; commeatus ab vrbe arcerentur
 pia primū, dein fame sitiq; vrgeri ciuitas
 quæ mala cū diutius ferri natura ipsa nō
 concursus quotidie plebis in regiā fiebat dete
 num bellum, sibiq; & vxoribus, ac paruis liber
 limenta precibus iratis efflagitantium. Atar
 rea per idoneos viros tumultū sedare vix pot
 & incassum propinqua Perfarum auxilia, & c

rata victorię spes iactabatur: ingens quippe rerum desperatio populum ceperat, iamq; in eo res erat, vt Albuquerque vrbem malo subactam rursus in potestatem acciperet, legesq; denuò imponeret vitis; cum nihil tale merentem, in ipso articulo rei ad exitum perducendę, Nauarchi fere omnes repente destituunt; & passis velis in Indiam consensu transmittunt, neq; id modò, verum etiã ad suam ipsi lenandam infamiam, vt fit, in fontē Albuquerque scitis criminibus vltro apud Almeida Prætorum insimulant. Ab ijs tali tempore desertus Albuquerque, Quexomen tamen insulam subita incursione vastauit; ac subsidio venientes Armuzianis duos Larecij Regis propinquos cum sagittarijs quingentis excidit; & in conspectum vrbis cadauera vtriusq; proiecit. Sub idē tempus, è captiuis est cognitū, ab Lara Carmanix vrbe, & Bahareno insula Persici sinus, classem aduentare nauū septuaginta, rebus omnibus ad dimicandum paratā. ac simul ab Socotora nuntij tristes venere; arcem Lusitanā praesidiumq; in summo versari periculo. Fartaces, post Christianę classis profectioē, concitatis denuò ad arma incolis, acriter Lusitanos premebant. Harum rerū fama permotus Albuquerque, nouis comeatibus ex hostico duas, quę solę supererant, naues instruxit, ac dolore tantę ad irritum cadentis victorię fremens gemenq; Socotorā Ianuario mense repetijt. Eius aduentu soluta statim obsidio est; fugati denuò Fartaces; & Socotoranis, quòd iterum defecissent, multę nomine, grauius

vectigal imposi-
tum.

Libri tertij Finis.

HIS